

Asia: VN/35729/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Ammatillinen järjestö tai edunvalvoja

Lausunnonantajan lausunto

1 Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Suomen Kuntaliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua tässä asiassa. Kuntaliitto tunnistaa esityksessä tärkeitä tavoitteita ja pitää kannatettavana sitä, että sosiaalihuollon toiminta kohdistuisi nykyistä vahvemmin oikea-aikaiseen tuen tarpeiden tunnistamiseen ja niihin vastaamiseen. Kuntaliitto pitää myös hyvänä tavoitteena sitä, että hyvinvointialueilla olisi jatkossa joustavampia mahdollisuuksia kehittää ja toteuttaa uudennlaisia ja paremmin asukkaiden/asiakkaiden tarpeita vastaavia palveluita, alueelliset olosuhteet paremmin huomioiden.

Kuntaliitto on kuitenkin huolissaan siitä, että ehdotettu esitys voi johtaa lisääntyneen liikkumavaran ja säästötavoitteiden kautta siihen, että asiakkaat ohjautuvat entistä enemmän kuntien palveluihin ja kunnat joutuvat ns. paikkaamaan hyvinvointialueiden palveluita. Tämä ei ole ollut hyvinvointialueudistuk- sessa tavoitteena. Jo nykyisen lainsäädännön aikana kunnilla on ollut painetta löytää asiakkaille tukea ja palveluja, jota he eivät ole saaneet hyvinvointialueilta niiden vähäisten resurssien vuoksi. Tilanne on vaihdellut alueittain ja näkynyt erityisesti työllisyyspalveluissa sekä lasten ja nuorten palveluissa. Kuntaliiton näkemyksen mukaan esitys ei saa vahvistaa tätä kehitystä: hyvinvointialueiden tulee jatkossakin hoitaa niille lainsäädännöllä määritellyt tehtävät ja kuntien ei tule jatkossakaan käyttää resurssiaan hyvinvointialueiden vastuulla olevien palvelujen paikkaamiseen.

Kuntaliitto pitää lisäksi ongelmallisena sitä, että selkeästi sosiaalihoitoon, joka on siirretty hyvinvointialueuudistuksessa hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle, liittyviin lakeihin sisältyy edelleen lukuisasti kuntia koskevaa sääntelyä. Hallituksen esityksessä on nostettukin osa sääntelystä näkyviin, minkä tunnistaminen jo itsessään on hyvä asia. Kuntien kannalta voidaan pitää ongelmallisena velvoitteiden toteuttamista sellaisista laeista, jotka hahmotetaan täysin irrallisiksi kuntien toiminnasta. Kyse on tällä hetkellä laajemminkin siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä on lukuisia kuntia koskevia velvoitteita tai merkittäviä vaikutuksia eikä kaikista niistä kunnilta tai Kuntaliitolta pyydetä edes lausuntoja. Lisäksi esimerkiksi rakenteellinen sosiaalityö tai yhteisösosiaalityö, joissa kunnat ovat esityksen tekstien mukaisesti nykyään ja jatkossakin toimijoina, ei avaudu sanana kaikille sellaisena kokonaisuutena, johon kunnat toiminnallaan liittyisivät.

2 Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen tavoitteista?

Kuntaliiton näkemyksen mukaan ehdotukset vastaavat osin esityksen tavoitteita. Kuntaliitto kantaa kuitenkin huolta siitä, johtavatko esitetyt muutokset asiakaslähtöisempiin ja tarpeisiin perustuviin palveluihin vai heikentykö palveluihin pääsy lakimuutosten myötä tiukassa talouden tilanteessa entisestään. Kuntaliitto pitää kannatettavana sitä, että hallinnollista työtä ja esimerkiksi kirjaamiseen käytettyä työaika saadaan kohdennettua vahvemmin asiakkaan oikea-aikaiseen tukemiseen. Hyvinvointialueuudistuksen keskeisinä tavoitteina on palvelujen saatavuuden parantaminen ja painopisteen siirtäminen ennaltaehkäisevään toimintaan ja varhaiseen tukeen. Kuntaliitto pitää tärkeänä sen varmistamista, että esityksen mukaiset muutokset edesauttavat hyvinvointialueuudistukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista, eivätkä heikennä entisestään nyt jo monin paikoin haastavaa tilannetta.

3 Lausuntopalaute luvusta 1, onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

4 Lausuntopalaute luvusta 2, onko erillinen hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a § kannatettava?

Kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osalta sosiaalihoitolain uudistus on selkiyttävä etenkin hyvinvointialueiden hoitaman sosiaalihoollon osalta. Hallituksen esityksessä on oivallisesti nostettu esiin se, että työnjako kuntien ja hyvinvointialueiden välillä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuunjaon osalta on epäselvä. Kuntaliitto katsoo, että epäselvyys osaltaan liittyy

lainsäädännön hajanaisuuteen, mikä osaltaan sekoittaa järjestämissä, kuntalain sekä hyvinvointialuelain melko löyhää, mutta riittävää vastuunjako. Tätä kokonaisuutta tarkentava sosiaali- ja terveydenhuollon varsin tarkka ja moninainen sääntely ja sen luonne ennen kaikkea sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevana, on omiaan sekoittamassa.

Lainsäädännön kokonaisuuksiin liittyy myös kuntia koskevia yhteistyövelvoitteita, joiden sisältö ei myöskään sellaisenaan avaudu asiaan perehtymättömälle esimerkiksi rakenteellisen sosiaalityön osalta. Kuntaliitto katsoo, että kuntia koskevan sääntelyn osalta pitäisi pyrkiä selkiyttämään nykytilaa siten, että kunnilla olisi mahdollisuudet tunnistaa niitä koskevaa sääntelyä nykyistä paremmin eikä velvoitteita olisi hajallaan sote-lainsäädännössä eri näkökulmista tarkasteltuna. Kuntaliitto korostaa myös hyvinvointialueiden roolia palveluiden yhteensovittamisessa, joka niille sote-järjestämissä 10 §:n nojalla kuuluu.

Edellä mainittuun liittyen Kuntaliitto pitääkin hyvänä, että lakiesityksessä keskitytään juuri hyvinvointialueiden järjestämään sosiaalitoimen osaan sekä kokonaisuuteen ja yhteistyötä kuntien kanssa lähestytään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämissä hyvinvointialueita koskevien yhteistyövelvoitteiden kautta, vaikka lakiesitykseen edelleen on jäämässä rakenteellista sosiaalityötä koskevia velvoitteita kunnille. Kuntaliitto katsoo, että esimerkiksi elinympäristöihin kohdistuvassa substanssilainsäädännössä on jo nykyisellään säädely samoista kokonaisuuksista ja asioiden huomioinnista, jolloin niiden säätely sosiaalihuoltolain kautta ei ole tarpeellista, vaan se toteutuisi suunnitellun 10b pykälän myötä osana kuntien ja hyvinvointialueiden järjestämissä mukaista toimintaa.

Kuntaliitto pitää hyvänä, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen roolia ja näkökulmaa selkiytetään sosiaalihuollon osalta. Kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspintojen osalta nousee usein esiin, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tarkastellaan nimenomaan enemmän kuntien kanssa tehtävän yhteistyön näkökulmasta, ei niinkään hyvinvointialueen omien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteiden kautta, vaikka se on hyvinvointialueen oman hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ydintä. Hallituksen esityksessä nousee esiin myös se, että hyvinvointialueet ovat sopeuttaneet talouttaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuuksista. Hallituksen esityksestäkin nousee nykytila-arvioinnissa esiin se, että hyvinvointialueilla on panostusta kuntien kanssa tehtävän yhteistyöhön, mutta Kuntaliiton tilannekuvan mukaan sisäinen koordinaatio on osalla hyvinvointialueista vajavaista, mikä haastaa myös kuntien kanssa tehtävää yhteistyötä.

Kuntaliitto pitää hyvänä sitä, että hallituksen esityksessä on tunnistettu osaltaan sosiaalitoimen tietopuutteet. Samaan aikaan Kuntaliitto muistuttaa, että koska kunnilla on edelleen laaja raportointivelvollisuus asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä, myös sosiaalitoimen osalta olisi ensiarvoisen tärkeää saada myös kuntakohtaista tietoa, joilla kunnat voivat osaltaan suunnata toimintaansa myös sosiaalihuollon kannalta keskeisiin havaintoihin ja ilmiöihin. Kuntaliitto on erityisen huolissaan siitä, että terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen resurssit suuntautuvat koko ajan vahvemmin hyvinvointialueiden tietotarpeiden ja johtamisen tukeen, vaikka juuri siltä osin kunnilla on vastaavanlaiset velvoitteet.

5 Lausuntopalaute luvusta 3 - sosiaalityö ja sosiaaliohjaus: Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

6 Lausuntopalaute luvusta 3 - lapsiperhepalvelu: Onko ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta ja siihen sisältyvästä taloudellisesta tuesta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Esityksen mukaan väljempi sääntely loisi edellytyksiä kehittää uusia sosiaali- ja terveydenhuollon tai muiden toimijoiden integraatiota vahvistavia yhteistyörakenteita, kuten lastenpsykiatrian, neuvolapalvelujen, varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä sosiaalihuollon välistä yhteistä työskentelyä aiempaa joustavammin ja tarkoituksenmukaisemmin. Kuntaliitto pitää tavoitetta kannatettavana, jos se lisää ja parantaa varhaiskasvatuksen ja perhetyön yhteistyötä. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että kuntien ei tarvitse ns. paikata sosiaalihuollon toimintaa palkkaamalla omia perhetyön sosionomeja tms. varhaiskasvatukseen.

7 Lausuntopalaute luvusta 3 - Onko ehdotus uudesta työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Kuntaliitto katsoo, ettei esitys kuntouttavan työtoiminnan osalta siirtää kuntouttavan työtoiminnan työelämään suuntautuvia palveluja kunnille resurssineen vastaa hallitusohjelman kirjausta: ”Hallitus uudistaa kuntouttavan työtoiminnan ja päihdekuntoutustyön työllistymistä edistäväksi. Kuntouttavan työtoiminnan työhön suuntaavat palvelut palautetaan kuntien järjestämisvastuulle kuitenkin niin, että kunnilla ja hyvinvointialueilla on mahdollisuus sopia kyseisten palveluiden järjestämisestä myös toisin esimerkiksi hyvinvointialueen kautta koko alueen laajuisesti.” Esitys ei vastaa myöskään kevään 2025 puoliväliriihen linjausta, jossa ”sosiaalihuollon työllistymistä ja työ- ja toimintakykyä edistäviä palveluita uudistetaan kokonaisuutena siten, että siirretään kuntouttava työtoiminta ja sen resurssit kuntiin ja kehitetään palvelua vahvemmin työllistymistä edistäväksi.”

Esityksessä mainitun Työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelussa, uudistetussa palvelussa ihan nimeä, sisällöstä puhumattakaan, myöten tulisi näkyä myös työikäisten työkyky, ei vain toimintakyky ja osallisuus. Sosiaaliset syyt voivat estää tehokkaasti työllistymisen eli uuden palvelun nimiehdotus olisi sellainen, että lakkautettavista palveluista kootaan uusi työikäisten työ- ja toimintakyvyn sekä osallisuuden tuen palvelu. Lisäksi sosiaalisen työkyvyn kohentamiseen tulee varata riittävästi resursseja.

Esityksessä todetaan, että noin 10 % kuntouttavan työtoiminnan asiakkaista olisi työkykyisiä ja valmiina siirtymään julkisten työvoimapalveluihin. Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden määrän väheneminen katsotaan esityksessä johtuvan siitä, että hyvinvointialueet ovat tarkentaneet kuntouttavaan työtoimintaan pääsyn kriteereitä. Työllisyysalueista tulleen palautteen mukaan kuntouttavaa työtoimintaa tarvitsevat asiakkaat eivät pääse em. palveluun. Kuntouttavan työtoiminnan asiakasmäärät ovat romahtaneet palvelun siirryttyä hyvinvointialueille. Esityksessä arvioidaan, että jatkossa hyvinvointialueet eivät enää järjestä 2 300 asiakkaan palveluja ja siten säästöä syntyy 8 milj. e vuodesta 2028 lukien. Tosiasiassa sekä työvoimaviranomainen että hyvinvointialue ovat todenneet em. asiakkaiden tarvitsevat palvelua, joten, jos em. palvelua ei järjestä hyvinvointialue, em. rahoitus tulee siirtää työvoimaviranomaiselle. Esityksessä todetaan, että velvoittavuuden puutteen vuoksi asiakasmäärä tulee laskemaan entisestään. Esityksessä muutetaan kuntouttavan työtoiminnan palvelun oikeudellista luonnetta merkittävästi, kun subjektiivisesta palvelusta tehdään määrärahasidonnainen palvelu.

Siirtyminen lakisääteisestä järjestämisvastuusta "tarpeen mukaan" järjestettäväksi tarkoittaa siirtymisestä subjektiivisesta oikeudesta tai yleisestä järjestämisvelvollisuudesta kohti harkinnanvaraista palvelua. Muutos vaikuttaa merkittävästi sekä asiakkaaseen että palvelun järjestäjään. Asiakkaalla ei ole enää suoraan lakiin perustuvaa oikeutta saada palvelua pelkän diagnoosin tai statuksen perusteella. Palvelun saaminen edellyttää yksilöllistä, tarkkaa palvelutarpeen arviointia ja palvelun tarve pitää pystyä osoittamaan ja perustelemaan entistä vahvemmin. Jokainen tapaus on arvioitava yksilöllisesti ja päätökset on perusteltava huolellisesti, mikä voi lisätä viranhaltijoiden tekemien selvitysten määrää. Eriarvoisuus ja erävarmuus voivat myös lisääntyä, sillä palvelun saaminen tulee riippuvaiseksi hyvinvointialueen taloustilanteesta ja siitä, miten tiukasti "tarve" milläkin alueella määritellään.

Esityksessä pidetään keskeisenä riskinä mahdollisuutta, ettei työvoimaviranomaisella ole sopivia palveluita riittävästi tarjolla tai työtön ei jostain syystä ohjaudu niihin. Se saattaisi esityksen mukaan aiheuttaa osalle työttömistä henkilöistä heikennyksiä etuuksiin tai myös mahdollisuudet työllistymiseen voisivat heikentyä, joka voi puolestaan johtaa syrjäytymiseen ja muiden ongelmien pahenemiseen. Kuntaliitto näkee riskinä myös sen, että hyvinvointialueen säästöpainneiden alla myös asiakkaiden tarvitsemien sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuuden puute voi johtaa inhimilliseen kärsimykseen, ongelmien kasautumiseen ja yhteiskunnallisten kustannusten kasvuun. Se voi myös heikentää yksilön toimintakykyä ja pahimmillaan aiheuttaa syrjäytymistä.

Kunnan ja hyvinvointialueen saumaton yhteistyö varmistaa, että työttömät saavat oikea-aikaista tukea työllistymiseen ja arjen hallintaan. Tämä edellyttää selkeää työnjakoa, sujuvaa tiedonkulkua ja yhteisiä asiakasprosesseja.

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3?

Esityksessä ehdotetaan uutta pykälää "Tuen tarpeisiin vastaaminen". Säännös edellyttäisi arvioimaan, voidaanko asiakkaan tuen tarpeisiin vastata muiden viranomaisten palveluilla tai toimilla. Lisäksi asiakkaalle annettaisiin tarpeen mukaan ohjausta ja tukea näiden palvelujen ja etuuksien (esim. terveyden-huollon palvelut, varhaiskasvatuksen tai oppilaitoksen järjestämisvastuulle kuuluva tuki, talous- ja velka-neuvonta, työllisyyspalvelut, kunnan

kotoutumispalvelut, Kelan etuudet) piiriin hakeutumisessa ja niiden hyödyntämisessä. Kuntaliitto pitää riskinä, että lausunnot esimerkiksi varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja sen tarpeesta lisääntyvät ja sosiaalityöntekijät saattavat ottaa laajempaa roolia ja luvata perheille palvelua, mistä eivät päättä. Asia ohjauksen osalta on sinällään kannatettava, mutta on tärkeää, että ohjausta toteuttavat tunnistavat ne palvelukokonaisuudet, joista hyvinvointialueen edustajat eivät voi päättää, jotta perheille ei synny asiasta väärää mielikuvaa. Huomio koskee lapsiperheiden lisäksi myös muita asiakasryhmiä, joita voidaan esityksen mukaan ohjata muiden viranomaisten palveluihin ja toimintoihin.

9 Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheessa: neuvonta ja ohjaus, vireilletulo ja sosiaalihuollon asiakkuus, yhteyden saaminen sosiaalihuoltoon ja tuen tarpeen arviointi (luvut 2 ja 4) Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että henkilölle annettava ohjaus ja neuvonta taikka yhteydenoton tai ilmoituksen ensivaiheen arvio eivät vielä aloittaisi henkilölle sosiaalihuollon asiakkuutta esimerkiksi nuorten työllistymiseen liittyvissä vapaamuotoisissa yhteydenotoissa. Tällä luodaan mahdollisuuksia lisätä monialaisiin palveluihin hakeutumista ilman suoraa asiakkuuden syntymistä, millä voi olla vaikutusta ensi vaiheen yhteydenotoissa.

10 Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä? Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

11 Lausuntopalaute luvusta 4 - erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoitus. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4?

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että esityksellä tuodaan näkyväksi hyvinvointialueiden rooli ja vastuut maahanmuuton ja kotoutumisen kokonaisuudessa sosiaalihuoltolain 14 §:ään esitetyillä muutoksilla. Muutos tukee eri toimijoiden välistä yhteistyötä sekä tekee näkyvämmäksi hyvinvointialueiden velvollisuuden järjestää sosiaalihuollon palveluita niille henkilöryhmille, joiden oikeudesta palveluihin säädetään kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa.

Samanaikaisesti Kuntaliitto kiinnittää huomiota siihen, että eduskunnassa parhaillaan käsiteltävinä olevissa kotoutumislain muutoksissa esitetään kumottavaksi hyvinvointialueen kotoutumista edistäviä tehtäviä koskeva säännös (50 §), koska vastaavista tehtävistä säädetään jo muussa lainsäädännössä. Kokonaisuudessa on tältä osin havaittavissa samanaikaisesti eri suuntiin vaikuttavia

muutoksia. Sosiaalihuoltolakiin esitetyllä muutoksella täsmennetään hyvinvointialueen roolia, kun taas kotoutumislain muutoksissa poistetaan tätä roolia jäsentävä säännös.

Kuntaliitto korostaa, että sääntelykokonaisuuden tulee olla toimijoille selkeä ja johdonmukainen siten, että eri toimijoiden roolit, vastuut ja työnjako ovat riittävän selkeästi määriteltyjä ja että hyvinvointialueiden vastuut kotoutumisen edistämässä tulevat huomioiduiksi sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisessä ja toteuttamisessa.

13 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

14 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

15 Lausuntopalaute sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

16 Lausuntopalaute asiakasmaksuihin ehdotetuista muutoksista?

-

17 Lausuntopalaute muista säädösmuutosehdotuksista?

Kuntaliitto toivoo, että sosiaalihuoltolain yhteydessä avattavaa lakia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä tarkistettaisiin samassa yhteydessä kunnilla olevan viimesijaisen hautausvastuun näkökulmasta. Kunnilla on hautaustoimilain perusteella viimekätinen velvoite vainajan hautaamiseen, mutta sosiaalihuollon tehtävien siirron myötä niillä ei ole enää oikeutta saada tietoa sosiaalihuollon asiakkaiden taloudellisesta tilanteesta, vaikka tietoa tarvittaisiinkin vainajan taloudellisen aseman selvittämiseksi. Kuntaliitto esittääkin, että joko tässä yhteydessä, kun lakia joka tapauksessa muutetaan tai erillisessä menettelyssä kunnille varmistettaisiin lain 52 §:n muutoksella oikeus saada tietoa vainajan taloudellisesta asemasta hyvinvointialueelta niiden hoitaessa hautaustoimilain mukaista viimesijaista vastuuta vainajan hautaamisesta. Lisäksi on tarpeen tarkastella sitä, vaatiiko kyseinen muutos myös Kansaneläkelaitoksesta annettuun lainsäädäntöön liittyviä tiedonsaantioikeuksia kunnille ko. tehtävää hoitaessaan. Samassa

yhteydessä olisi tarpeen tarkastella sitä, millaisin edellytyksin kunta voisi mainituissa tilanteissa toimia hakijana täydentävän toimeentulotuen osalta vähävaraisen vainajan hautaamista hoitaessaan lisäämällä tarvittavat pykälät toimeentulotukilain 3. lukuun.

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Esityksessä mainitaan, että siihen sisältyy ehdotuksia, joilla voi olla taloudellisia vaikutuksia myös kuntien talouteen. Esityksessä on arvioitu, että työllisyyspalvelujen kysyntä voi lisääntyä joiltain osin.

Kuntaliiton arvion mukaan lakiesityksen merkittävimmät talousvaikutukset kuntiin tulevat kuntouttavan työtoiminnan lakkauttamisen kautta. Kuten esityksessä todetaan, työvoimaviranomaiset tulevat tarjoamaan muita työllisyyttä edistäviä palveluja aiemmin kuntouttavaan työtoimintaan ohjautuville asiakkaille. Tarkkoja kuntatalousvaikutuksia on mahdoton arvioida, koska niihin vaikuttavat sekä yksilöiden käyttäytyminen että korvaavat palvelut, joista tällä lakiesityksellä ei säädetä.

Kuntouttavan työtoiminnan suoriin korvauksiin varattiin valtion talousarviossa vuosina 2024 ja 2025 noin 30 ja vuonna 2026 noin 25 miljoonaa euroa. Hyvinvointialueet käyttivät Valtiokonttorille raportoitujen taloustietojen mukaan kuntouttavaan työtoimintaan vuonna 2024 yhteensä yli 70 miljoonaa euroa. Kuntouttavan työtoiminnan asiakasmäärä on sote-uudistuksen myötä vähentynyt noin 32 prosentilla vuoden 2022 noin 35 000 asiakkaasta noin 25 000 asiakkaaseen vuonna 2025.

Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaille on tähän asti korvattu sekä kuluja että matkoja kuntouttavaan työtoimintaan. Hallituksen esityksellä ei säädetä uudesta velvoittavasta kuntouttavaa työtoimintaa kor-vaavasta palvelusta, eikä siten myöskään kulu- ja matkakorvauksista mahdollisiin uusiin palveluihin eikä niiden maksuvastuusta. Uhkana on, että osa nykyisin Kelan (valtion) korvaamista matka- ja kulukorvauksista siirtyy Kelan ja valtion kustannuksista tosiasiasa kuntien kustannuksiksi.

Myös asiakasmaksujen muutoksella voi olla vaikutusta kuntien talouteen kuntien perustoimeentulotuen rahoitusosuuden (50 %) kautta. Esityksen mukaan maksumuutokset lisäävät hyvinvointialueiden maksutuloja noin 15 miljoonalla eurolla vuodesta 2028 alkaen. Sosiaali- ja terveydenhuollon maksut ovat toimeentulotukeen oikeuttavia menoja. Jos lakimuutos lisää henkilöiden toimeentulotuen tarvetta, kunnat rahoittavat lisääntyvästä toimeentuloista menoista puolet, ja siten esityksellä on välillisiä vaikutuksia myös kuntien talouteen.

Tällä hetkellä työllisyysalueilta saadun arvion mukaan hyvinvointialueen tarjoamat työ- ja toimintakykyä edistävät sosiaalipalvelut ovat puutteelliset. Tästä johtuen työllisyysalueet ovat joutuneet korvaamaan omalla rahoituksellaan hyvinvointialueiden palveluvajetta. Mikäli lakimuutos parantaa työttömien työn-hakijoiden työ- ja toimintakykyä edistäviä palveluita, on siitä hyötyä erityisesti yksilölle, mutta myös työllisyydelle ja kuntataloudelle.

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Keskeisiä vaikutuksia ja yhteisvaikutuksia ei ole kuvattu riittävästi. Esitykseen liittyy suuria riskejä ja esityksessä on tunnistettu, että joustavampi sääntely ja hyvinvointialueiden erilaiset resurssit voivat johtaa tuen tason ja intensiteetin vaihteluun. Tämä saattaa heikentää asiakkaiden alueellista yhdenvertaisuutta ja erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden mahdollisuuksia saada oikea-aikaista ja riittävää tukea. Kuntaliitto pitää tätä huolestuttavana ja muistuttaa, että hyvinvointialueuudistuksen yhtenä tavoitteena on painopisteen siirtäminen kevyempiin palveluihin. Mikäli esitys johtaa siihen, että asiakkaat eivät saa tarvitsemaan palveluja riittävän varhaisessa vaiheessa, korjaavien/raskaampien palvelujen tarve kasvaa. Tällä on inhimillisen näkökulman lisäksi myös kustannusvaikutuksia. Kuntaliiton näkemyksen mukaan esityksellä ei tule edistää kehitystä, joka heikentää mahdollisuuksia saavuttaa hyvinvointialueuudistukselle asetetut tavoitteet. Kuntaliitto kantaa erityistä huolta siitä, että heikommassa asemassa olevien henkilöiden mahdolliseksi mainittu oikea-aikaisen ja riittävän tuen entistä heikompi saatavuus voi näkyä kunnille ohjautuvien tukitarpeiden ja palvelutarpeiden kasvuna.

Jurmu Liisa

Kuntaliitto - Liisa Jurmu, hyvinvointi ja sivistys -yksikkö